

Humanistiska Fakulteten
Stockholms Universitet

Deres ref:

Vår ref:

Dato: 28.04.08

FORSKERASSISTENT I ARKEOLOGI – FAGLIG VURDERING

Hermed følger min faglige vurdering av søkerne til forskerassistent tjenesten i arkeologi. Det kom inn 20 søkere til stillingen. Etter samråd med den andre sakkyndige, Mats Roslund, mener at jeg 3 av søkerne ikke kan bedømmes for stillingen ettersom de disputerte mer enn 5 år før søknadsfristen og ikke har vedlagt særskilt begrunnelse for at de likevel skal bedømmes. Blant de øvrige 17 valgte vi ut en tetgruppe på 7 stykker basert på omfanget av søkernes faglige produksjon, dens variasjon og progresjon.

For en kort vurdering av de 13 søkere viser jeg til vår felles uttalelse vedlagt Mats Roslunds innsendte vurdering. Et stort antall av søkerne i denne gruppen har disputert bare 1-2 år før søknadsfristen, det er derfor ikke overraskende at de kan vise til mindre skriftlig produksjon enn de som disputerte noe tidligere. Inntrykket av søkermassen som helhet var at den holdt et faglig meget høyt nivå, også blant de som ikke kom i betraktning for en mer detaljert granskning.

Institutt for arkeologi (IAR)

Det samfunnsvitenskapelige fakultet (SVF)

Universitetet i Tromsø, N-9037 Tromsø, telefon 77 64 40 00 / 77 64 63 00, telefax 77 64 52 50
Charlotte Damm, direkte innvalg 776-44373, elektronisk post: cdamm@sv.uit.no

Fredrik Fahlander (1965)

Fil.dr. 2003 (Göteborg) med avhandlingen “*The Materiality of Serial Practice. A Microarchaeology of Burial.*”

Kan vise til deltakelse i flere prosjekter (Tanumsprosjektet, the Asea Vally Survey, the Norwegian Arcadia Survey) samt diverse felterfaring.

Fahlander har holdt innlegg på en rekke internasjonale og nordiske seminarer og konferanser (8 vises til). Han har organisert sesjoner på disse (i samarbeid med andre). I tillegg til engelsk angir han å beherske tysk og gresk.

Fahlander har kompetanse også innen IT (GIS, 3D) og er pt IT-ansvarlig ved Institutionen i Göteborg, samt timelærer samme plass.

Vitenskapelig produksjon

Fahlander viser til 23 publikasjoner (i tillegg kommer redaksjonsarbeid, rapporter og læremidler). Bortsett fra en artikkel fra 1998 er alle publikasjoner er fra 2001 eller senere. 17 er fra 2004 (etter disputats) og senere og demonstrerer slik en sterkt økende produksjon i de siste årene. Et stort antall (15 arbeider) er skrevet på engelsk.

Fahlanders forskning er i høy grad av teoretisk karakter. Grunnlaget er presentert dels i licentiat-avhandlingen (nr. 2), i boken skrevet med Cornell (5) og i doktorgradsavhandlingen (1). Disse publikasjoner viser at Fahlander er vidt belest innen sosial- og samfunnsvitenskap. Han tar opp en rekke aktuelle temaer omkring for eksempel sosial praksis, individ og samfunn, og materialitet. Det er ikke overraskende en stor grad av overlapp mellom de tre bøker, helt ned på identiske formuleringer. Spesielt de to første bøker har den svakhet at de tar opp for mange forfattere og for mange temaer uten helt å makte å syntetisere dette i et tydelig eget syn. Her er doktorgradsavhandlingen sterkere, den er langt mer fokusert og konsentrert. Slik sett er det altså en bra faglig modning. Denne avhandlingen har også den styrken at den i høyere grad enn de to foregående forsøker å anvende teoriene på konkret empiri (de to første påpeker anvendingsområder, men uten noen særlige detaljer).

Sammen med Cornell har Fahlander utviklet det de kaller for mikroarkeologi. Fahlander argumenterer for at det er gjennom mer detaljerte studier av mindre, konkrete lokaliteter at arkeologien har mulighet for samtidig å se heterogeniteten og antyde mønstre i materialet. Grunnen til dette er at vi må studere den fortidige praksis, ikke som homogene enheter, men som materielle serier. Gjennom en slik tilnærming forsøker Fahlander å operasjonalisere en del av de sosiale teorier. De to analyser som presenteres i doktorgradsavhandlingen klarer desværre ikke helt å overbevise om at mikroarkeologi er veien å gå. Det er vanskelig å se at Fahlander kommer med særskilt nye konklusjoner, eller at analysene er skiller seg spesielt fra andre analysemetoder. Dette skyldes muligvis at det brukes svært liten plass på disse 'cases'. Mye av grunnlagsmaterialet legges ikke frem, og hva der er mer alvorlig, heller ikke matriser for Fahlander egne analyser. Hvordan er han gått frem, hvordan kan man kontrollere at hans påstander stemmer?

Flere av de andre innleverte publikasjoner bygger forståelig nok på avhandlingen eller kan sies å ligge i forlengelse av denne (nr. 7, 3 og 10). Artikkel nr 3 er en utvidet (fra nr. 2) diskusjon og kritikk av bruken av etnografiske analogier. Denne fungerer veldig bra, fordi den (imotsetning til forgjengeren) er mer fokusert og derfor klarer å holde leseren fanget i argumentasjonen. Nr 10 er en utvidet analyse av funnene fra registreringen i Tegea. Til

tross for der begrensede omfang lykkes Fahlander her bedre (enn i nr.1) i å demonstrere hvordan studier av et lite, tilsynelatende unnselig materiale kan anvendes.

N. 6 er en mikroarkeologisk analyse av Skateholm gravene. Heller ikke her er det helt enkelt å forstå hva det konkret er mikroarkeologien bidrar med og hvilket nye eller andre resultater den bringer. Nr 8 tar for seg barn som diskuteres ut fra post-kolonial teori og seriell praksis. Det er mange spennende ansatser her, men siden det ikke er noen konkrete studier er det vanskelig å si om dette vil kunne føre til nye tolkninger av barnegraver. Det synes dog å være et viktig potensial her.

Nr 4 (fra 2007) er også primært et teoretisk arbeid, men med litt annet perspektiv, nemlig hybriditet og 'det tredje rom'. Artikkelen er velskrevet og viser igjen Fahlanders kapasitet til å sette seg inn i et kompleks tema.

Pedagogisk og administrativ erfaring

Fahlander har siden 2002 ganske omfattende og variert undervisningserfaring, inkl. veiledning av især B og C-opsatser. Han har kurs i højskolepedagogikk. Han har begrenset administrativ erfaring.

Forskningsplan

I sitt PM presenterer Fahlander ingen konkrete eller detaljerte prosjekter. Han ønsker å jobbe videre med mikroarkeologien og studere det materielles sosiale dimensjoner, han vil videreutvikle sine perspektiver basert på Bhabhas tanke om det tredje rom (muligens anvendt gjennom analyser av et antall mellomneolitiske lokaliteter), og endelig vil han jobbe videre med prosjekter omkring barn og identitet (og interseksjonalitet uten at han sier mer om hvordan han vil anvende dette). Dette må kunne oppsummeres slik at Fahlander vil videreutvikle ting han allerede har jobbet en del med.

Samlet vurdering

Det er mye spennende i Fahlanders forskning. Han makter på samme tid å forholde seg kritisk og reflektert til mye av den nyere arkeologi (jvf arbeid nr.9), uten totalt å forkaste den. Han er opptatt av faktisk å forholde seg til den arkeologiske empiri og finne informasjon i mønstrene. Hans ideer om mikroarkeologi, seriell praksis og materialitet virker svært interessante, men ennå noe uforløste.

Fahlander er særdeles produktiv og han kan vise til nært samarbeid med andre forskere i inn- og utland, både praktisk, i skriftlige publikasjoner og i forbindelse med konferanser og lignende.

Han har felterfaring fra både inn- og utland og har omfattende undervisningserfaring.

Svante Fischer (1971)

Fil.dr. 2006 (Uppsala) *Roman Imperialism and Runic Literacy – the Westernization of Northern Europe (150-800 AD)*

Grunnutdanning fra USA (sommerkurs fra Columbia/New York og BA i historie fra Brown/ Providence), utdanning ved Sorbonne i Paris i tillegg til studier i Stockholm og Uppsala.

Omfattende språkkunnskaper.

Fischer viser ikke til noen praktisk arkeologisk felterfaring, men har førstehåndskunnskap om et stort antall runeinskripsjoner.

Hans har ikke anført deltakelse i konferanser med mer.

Vitenskapelig produksjon

Fischer viser til 21 publikasjoner (alle etter 1999 og 7 fra 2006 eller senere). Disse inkluderer hans D-opsats og 9 reviews.

Blant de innsendte arbeidene er det 4 reviews (nr. 7-10). Her anmelder Fischer svenske og utenlandske publikasjoner som tar for seg runeinnskrifter (7), romersk religiøs påvirkning i sydskanadinavien (8), arkeologien i Alsace under besettelsen (9) og en bosetningsanalyse i det nordlige Frankrike (10). Disse gir en godt inntrykk av hvilke temaer som opptar Fischer.

Flere arbeider er hovedsakelig materialfremleggelser, som for eksempel nr.2 som gir en samlet presentasjon av rune-inskripsjoner på sverdknapper og skeder. (for en videre vurdering av arbeidet vises til Roslund, da undertegnede ikke leser fransk). Tilsvarende arbeid er nr. 5.

Nr 6 gir Fischers beretning om kontakten mellom Södermanland og kontinentet. Det vises til de eksisterende funn, men den konteksten disse settes inn i presenteres mer fabulerende enn argumentert.

Nr 4 er et studie av fibler med runeinnskrift fra kvinnegraver, som tolkes som inngifte av kvinner fra Skandinavia.

Arbeidene 1 og 3 er de tyngste av de innleverte arbeider. Problemstillingen i avhandlingen er oppkomsten av lese- og skrivekyndighet i Norden, særlig knyttet til etableringen av rune-skriften. Den metodisk-teoretiske tilnærmingen er historisk snarere enn arkeologisk, og i sin helhet synes det å være fokus på å skrive historien om runeskriften. Eksplisitte metodisk-teoretiske avsnitt savnes. Temaet er meget interessant og det er viktig å sette betydningen av skrivekyndighet inn i den større historiske kontekst, som Fischer gjør. Det er dog tendenser til å fremsette tolkninger av funn og kontekster uten grundigere metodisk eller teoretisk argumentasjon.

Nr 3 gjennomgår og diskuterer runer i hhv Alemannia og Mälar-dalen. Det er mange interessante aspekter ved runene som tas opp – kanskje litt for mange. Artikkelen kunne nok med fordel vært mer konsentrert om og gått dypere inn i utvalgte problemstillinger.

Pedagogisk og administrative erfaring

Fischer har en del undervisningserfaring fra både Uppsala og Sorbonne. Han har begrenset administrativ erfaring.

Forskningsplan

Et tema Fischer ønsker å jobbe videre med er en kritisk analyse av de ulike (arkeologiske) forskningstradisjoner som finnes i vest- og Nordeuropa, primært knyttet opp mot tolkninger om skandinavisk Folkevandringstid og kontinentets Merovingertid. Dette vil uten tvil være et interessant prosjekt, som Fischer språkkompetanse gjør han særskilt godt kvalifisert til. Han arbeider så langt har dog kun i mindre grad eksplisitt demonstrert hans teoretisk-analytiske evner.

Videre foreslår han flere delprosjekter knyttet til innsamling og presentasjon av de tidligste sydsandinaviske tekster (RJA), spredningen av overfangsglass, ulike lokaliseringer for skattefunn, samt videre diskusjon av runeinskrifter og kjønn.

Samlet vurdering

Fischers store styrke er hans kunnskap til det kontinentale funnmateriale og hans innsats for å kombinere runologi, historie og arkeologi. Dette fortrinn kunne han med fordel underbygge med et mer eksplisitt metodisk og teoretisk fokus på hvordan dette best implementeres og utnyttes. Fischer er seg bevisst de ulike forskningstradisjoner (både nasjonalt og disiplinært) hans materiale er påvirket av og kunne gjerne derfor være tydelig på hvor han selv står og hvordan man som forsker i en slik situasjon kan bygge bro over slike tradisjoner: hvilke utfordringer gir det metodisk å jobbe med materiale fra ulike tradisjoner, er det mulig å tilgodese ulike teoretiske tradisjoner i presentasjoner og tolkninger?

Christina Fredengren (1966)

Fil.dr. 2003. (Stockholm) med avhandlingen "*Crannogs. A Study of people's interaction with lakes, with particular reference to Lough Gara in the north-west of Ireland.*"

Fredengren har påbegynt curator-utdanning i Stockholm og har fra før civiløkonom-utdanning og kurs i 'negotiation skills'. Hun var Nordplus-student i Århus (1994)

Hun har omfattende felterfaring fra Irland. Fredengren har deltatt på minimum 5 internasjonale konferanser samt en rekke konferanser i Irland.

Behersker engelsk, tysk og i mindre grad fransk.

Hun har fått to barn siden disputatsen og har vært en del foreldre-ledig 2004-2006.

Hun er pt director ved the *Lake Settlement Project, Discovery Programme* i Dublin (fra 2002).

Vitenskapelig produksjon

Fredengren viser til 17 publikasjoner inkl 3 av mer populærvitenskapelig art. I tillegg kommer rapporter i ganske stort omfang (14 stk) Bortsett fra to arbeider fra 1998 er alle fra 2000 og senere, 8 av de vitenskapelige arbeider er etter disputats. En god del av disse er ennå ikke trykt, og enkelte er ikke helt ferdigstilte. Alle publikasjoner er på engelsk. Hun er medredaktør i *Journal of Irish Archaeology*.

Fredengrens forskning har så langt i stor grad vært rettet mot kulturminner i og omkring de irske innsjøer. Hun har arbeidet med flere ulike lokale og regionale områder og arbeidene har ulike tematiske og til dels også teoretiske perspektiver, slik at hennes forskning er mer

varierte enn man får inntrykk av ved første blikk. Enkelte av de innsendte artikler er meget korte og er snarest korte introduksjoner til prosjektene (nr. 1 og 3). En artikkel er en presentasjon og re-evaluering av et sentralt funn (nr. 6) på bakgrunn av hennes egen forskning. Nr 7 er det eneste innsendte arbeid som ikke er knyttet om mot de irske vannlandskaper. Det er et fint lite arbeid om ulike romlige opplevelser av vikingtidshus i Dublin.

De største arbeidene er hennes avhandling (nr. 8), de to publikasjoner av funnene fra Lake Kinale (nr. 2 og 4 – ingen av disse er helt ferdigstilte) samt studiet av graver og deponering av mennesker i innsjø-kontekster i Irland (nr. 5). Alle disse arbeider bygger på omfattende innsamling og systematisering av eldre data, nye registreringer og utgravninger. I tillegg til gode presentasjoner av de innsamlede data presenteres nye tolkninger og konklusjoner, som først og fremst fremkommer fordi funnene settes inn i en større (og ny) teoretisk ramme og forståelse.

Avhandlingen om Crannogs (kunstige øer) inneholder således både en innledning til Fredengrens teoretiske ståsted, forskningshistorie og en vurdering av arkeologien i i sin lokale samtidskontekst. Deretter følger presentasjon av feltarbeidet og presentasjon og diskusjon av materialet fra alle perioder fra mesolittikum til og med sen middelalder. Dette arbeidet er på mange representativt også for de andre arbeider og viser hvor vidt Fredengren favner. Det er et meget omfattende og imponerende stykke arbeid.

Kinale I er et større prosjekt ledet av Fredengren og hvor hun har forfattet de sentrale kapitler om funnene rundt sjøen samt den samlende tolkning og konklusjon. Publikasjonen demonstrerer Fredengrens erfaring med tverrfaglig samarbeid. Hun presenterer interessante observasjoner når det gjelder funnene ved sjøen fra tidlige og sene perioder. Den avsluttende kapittel 7 kommer med fortolkningsmessige innspill som er meget interessante. Fredengren benytter seg her i utstrakt grad av etnografiske og historiske analogier, og viser at hun er godt orientert i relevant litteratur, men analogibruken kunne med fordel ha vært strammet opp metodisk og teoretisk.

Kinale II presenterer spesifikt de mesolitiske funn ved Kinale. Selv om disse er særdeles interessante er publikasjonen ennå ikke ferdigstilt. Det innleverte materialet er primært gravningsrapporter og en rekke naturvitenskapelige og steinteknologiske analyser utført av andre enn Fredengren, mens den videre tolkning og konklusjon ikke foreligger. Dette arbeid gir ingen særlig merittering som det foreligger nå.

'Islands of the dead' bygger på en ny innsamling av eksisterende humant materiale fra de irske sjøer fra alle perioder. Det er særdeles spennende å se dette materialet sammenstillet og tolket ved hjelp av nye teorier om ritualer. Fredengren får fremsatt reflekterte tolkninger som setter funnene fra hver periode inn i sin kontekst og påviser dermed mulige endringer i sjøenes betydning gjennom tid.

Pedagogisk og administrativ erfaring

Fredengren har universitetspedagogisk kurs, men begrenset undervisningserfaring. Som director for et stort prosjekt kan Fredengren vise til god administrativ erfaring.

Forskningsplan

Fredengrens planlagte forskning under forskertjenesten faller i 3 deler. Dels vil hun studere de svenske 'vann'-landskap og ritualer som kan være foregått i forbindelse med gravlegging/deponering (særskilt nord og mellomsvrige). Dette studie ligger i forlengelse av hennes forskning på de irske landskaper. Videre vil hun foreta en kritisk analyse av Görmans bok om Nordisk og Keltisk, herunder en analyse av de formodete keltiske gjenstander i Sverige. Tematisk og teoretisk vil det her bli lagt vekt på diskusjoner rundt identitet og performativitet. Performativitet har Fredengren også berørt i tidligere arbeider, men her legges det opp til et mer videregående studie. Endelig foreslår hun et utstillingsprosjekt basert på delprosjekt II.

Dette er interessante prosjektforslag som spenner vidt periodemessig og med interessante teoretiske implikasjoner. Det kan virke litt vel omfattende og ambisiøst, på den andre siden synes Fredengren å ha stor arbeidskapasitet, når man ser hva hun har prestert siden avhandlingen.

Samlet vurdering

Fredengren forskning er primært konsentrert omkring irske vassdrag og innsjøer. Det som gjør hennes forskning virkelig interessant er den bredde hun evner å tilføre empirien. Hun spenner meget bredt kronologisk (fra mesolitikum til middelalder), og empirisk (ulike typer funnmateriale og lokaliteter), hun evner å sette materialet inn i en større fortolkningsmessig og teoretisk kontekst (som også ivaretar variasjon og kompleksitet), og hun ser sin arkeologi innen en nok så jordnær samtidskontekst.

Fredengren er ikke svært detaljert i sine teoretiske tilnærminger, men hun fremstår tross alt som velorientert innen sine utvalgte felt. Hun har bred erfaringer med samarbeid med naturvitenskapelige fag. Hun synes bare å ha felterfaring fra Irland. Hun har liten undervisningserfaring.

Birgitta M.Johansson (1953)

Fil.dr. 2005 (Stockholm) med avhandlingen "*Molluscs, Environment and Man – A Bioarchaeological Approach in Sweden.*"

Johansson har en Msc i bioarkeologi (London, 1986).

Hun har relativt lite arkeologisk feltarbeid.

Hun har i liten grad hatt innlegg på internasjonale konferanser, men har deltatt på en rekke internasjonale og nasjonale arrangementer.

Johansson er pt forskningsadministrator ved Vetenskapsrådet.

Vitenskapelig produksjon

Johansson viser til 37 publikasjoner, hvorav 4 er utrykte manus. 7 er del av fil.dr.-avhandlingen. I tillegg kommer utrykte rapporter (ingen liste vedlagt). 18 er på engelsk. 8 arbeider er fra 2000 eller senere, bare et arbeid er senere enn disputatsen.

I tillegg til avhandlingen (som inneholder 6 artikler samt en lenger innledning) har Johansson levert inn 5 publikasjoner. I tid strekker disse arbeider seg fra 1988 til 2007. 5 av arbeidene er skrevet sammen med andre.

Johanssons forskning er i alt vesenlig konsentrert om skaldyr (i vann og på land). Hennes arbeider gir en grundig oversikt over hva som finnes av arter i Sverige i dag og hva som finnes i arkeologiske kontekster. Hun presenterer også et overblikk over hvordan de ulike arter kan ha vært anvendt og hvordan de på ulik vis kan gi informasjon om de fortidige samfunn. Det er ingen tvil om at Johansson har et inngående kjennskap til sitt datamateriale. Det er derimot ikke alltid at hennes presentasjoner fører til videre eller konkrete konklusjoner om skjellenes betydning. De mest vellykkete arbeider i så måte er nr. 3, 4, 7 og 10. I flere av disse demonstreres hvordan snegle og skjell kan gi viktig informasjon om nærmiljøet de er funnet i. Herigjennom vises for alvor skaldyrs-studienes potensial. Artiklene om de eksotiske skjell (nr.6 og i mindre grad 10) som kunne ført til viktige diskusjoner om fortidige kontakter og påvirkninger stopper med mer allmenne betraktninger over hvordan skjellene skal tolkes.

Flere arbeider må snarest regnes som populærvitenskapelige (nr.11 og 12) og gir lite merittering i denne sammenheng.

To arbeider omhandler andre typer data (8 og 9). Artiklen om Ajvide-graven er primært en materialpresentasjon. Nr 9 er en rapport fra et konserveringskurs, som demonstrerer Johanssons kjennskap til middelalderartefakter og kompetanse når det gjelder detaljstudier (og omfortolkninger).

Pedagogisk og administrativ erfaring

Johansson synes å ha lite undervisningserfaring og har ikke formell pedagogisk kompetanse.

Hun har en god del administrativ erfaring (litt vanskelig å se av CV hva dette har dekket).

Forskningsplan

I søknadens avsiktsforklaring fremholder Johansson at hun ønsker å benytte tjenesten til tverrfaglig samarbeid. Et slikt mulig prosjekt kan være omkring kauri- og porselenssneglene. Det nevnes også et prosjekt om næringstilfanget på vestkysten og i Østersjøen fra mesolittikum til mellomalder. Endelig antydes det at det skal lages en vitenskapshistorisk dokumentasjon av forholdet mellom arkeologi og naturvitenskap. Ingen av disse prosjekter presenteres ytterligere.

Samlet vurdering

Johansson spesialiserte seg tidlig innen bioarkeologi, særskilt skaldyr og hun viser gjennom sin forskning betydningen av en slik tilnærming. Hun er godt orientert internasjonalt hvor hun kan vise til potensielle samarbeidspartnere. Hennes forskning kan dog virke noe snever, spesielt ettersom en del av hennes arbeider begrenser seg til å vise potensialet for bioarkeologien fremfor å produsere konkrete resultater og tolkninger.

Laila Kitzler Åhfeldt (1969)

Fil.dr. 2002 (Stockholm) *Work and Worship; Laser Skanner Analysis of Viking Age Rune Stones*. (1.mars – dog 13 mdr foreldreledig, hvorfor hun likevel er kvalifisert for stillingen)
Forskningsopphold i Wien (2005)

Hun har deltatt på 6 internasjonale konferanser med innlegg og et par svenske.

Hun har deltatt på utgravninger i Makedonia og Russland. Det fremgår ikke om hun har felterfaring fra Sverige.

Vitenskapelig produksjon

Kitzler Åhfeldt har en liste på 15 publikasjoner (+ rapporter), 7 etter disputats. Her bør det bemerkes at 5 av publikasjonene inngår i doktorgraden. Bare 4 av de innsendte arbeider kommer i tillegg til avhandlingen og bare 2 er skrevet etter disputatsen.

Kitzler Åhfeldts forskning er konsentrert omkring analyser av huggeteknikken på runestein. Utgangspunktet er å utvikle en metode for undersøkelse av huggespor, som kan bidra til diskusjonen om identifisering av ulike 'mester'-huggere, evt antall personer involvert i arbeidet med hver stein, arbeidsdeling etc. I analysene som er inkludert i avhandlingen er anvendt laser-skanner, mens et senere arbeid (nr.7) viser teknikken overført til 3D-skanner. I begge tilfeller kombineres dette med programvare som leser dypde og form på huggingen. Ved hjelp av multivariate analyser undersøkes deretter variasjon hos ulike mestre og på ulike stein.

Avhandlingen består av en lenger innledende presentasjon og diskusjon, samt 5 artikler (fra 1998-2002). Utgangspunktet er analyser av utvalgte partier dels på ulike runestein, dels på stein hugget i nyere tid, hvor huggeren/huggerne er kjent. Analysene overbeviser om at det i mange tilfeller er mulig å skille ulike huggere fra hverandre og derigjennom påvise et langt mer utbredt samarbeid på steinene, flere faser på stein osv. Metoden gir med ande ord grunnlag for å vurdere aspekter av runesteinene som tidligere var langt mer subjektivt begrunnet.

I innledningen til avhandlingen settes produksjonen av runesteinene også inn i en større samtidig kontekst og Kitzler Åhfeldt beveger seg dermed også ut over det mer metodisk-analytiske inn på de mer kulturhistorisk fortolkende aspekter, hvilket er svært positivt.

Kitzler Åhfeldt har også sendt inn et par arbeider som demonstrerer at hun har interesse for andre temaer, dels om et foreslått Odin-offer på Birka, dels om nyinnmåling av topografi og strukturer på Helgö.

Pedagogisk og administrative erfaring

Begrenset undervisningserfaring.

Ingen administrativ erfaring.

Forskningsplan

I sitt forskningsplan foreslår Kitzler Åhfeldt at forsøke å overføre og videreutvikle metoden til bruk på helleristninger, hun viser til foreslåtte cases i Uppland og Lappland. Hun viser til at hun allerede har påbegynt et slikt prosjekt med studier på Sagaholm. Tatt i betraktning de svært lovende resultater fra runesteiner er det foreslått prosjekt svært

interessant. Her kan det være mulighet for å avgjøre i hvilket omfang ulike motiver skal knyttes sammen til samtidig scener, evt påvise omhugninger osv.

Samlet vurdering

Kitzler Åhfeldt har spesielt markert seg som metode-utvikler. Analysene på runesteinene er gjennomført grundig og med god analytisk refleksjon over problemer som metoden (og foreliggende resultater og tolkninger) må ta høyde for. Hun ønsker også å gå videre fra dette og omsette resultatene til kulturhistoriske tolkningene. Det er særdeles viktig at vi ikke utvikler for sterke skiller mellom mer teknisk orientert og teoretisk inspirerte forskere. Selv om en viss spesialisering kan være uunngåelig er det viktig med dialog og gjensidig forståelse og derfor er det viktig at Kitzler Åhfeldt ikke overlater de videre tolkninger til andre. Et økt faglig samarbeid kan derimot bli en styrke for begge parter, også for hennes metodeutvikling.

Johan Normark (1969)

Fil.dr, 2006 (Göteborg) med avhandlingen "*The Roads In-Between: Causeways and Poluagentive Networks at Ichmul and Yo'okop, Cochuah Region, Mexico.*"

Normark har ganske omfattende erfaring fra feltarbeid i latinamerika, og har der deltatt i en rekke ulike prosjekter (Belize, Guatemala, Mexico, Argentina).

Han behersker, engelsk, og spansk.

Normark har holdt innlegg på 6 internasjonale og nordiske konferanser (på flere av disse holdt han 2 innlegg).

Vitenskapelig produksjon

Normark viser til 24 publikasjoner (samt 14 rapporter). 13 av disse er fra 2006 og senere (inkluderer en del mindre arbeider) og viser altså stor progresjon. 12 arbeider er på engelsk.

Alle de innleverte arbeider er i en eller annen form knyttet opp mot kulturminner fra Maya-området. Den tidligste (fra 2000) synes å være et publisert eksamensarbeid om kjønnet tid og rom i Maya-kalenderne. For den Maya-ukyndige kan det være vanskelig å følge trådene her. Det er imidlertid spennende og positivt at temaet tas opp. Helt sentralt i arbeidet er bruken av historiske analogier. Når Normark i et senere arbeid reserverer seg noe fra sin analogibruk her, viser det en positiv forskningsmessig modning.

Normarks bidrag i nr. 10 er en redegjørelse for oppmålings og dokumentasjonsarbeidet fra et større feltarbeid og demonstrerer primært hans kompetanse innen oppmåling og GIS. Nr. 8 og 9 er korte populærvitenskapelig bidrag hvor det for en utenforstående er vanskelig å vurdere hva som er hentet fra andre kilder og hva som kan være han genuine bidrag.

Arbeidene 3 og 4 tar begge opp problematikken omkring etnisitet og Maya identitet. Både disse og de arbeider som omtales etterfølgende er nært knyttet opp mot Normarks teoretiske prosjekt som innebærer et kritikk av mesteparten av den tidligere og eksisterende Maya-arkeologi, men også av nyere teoretisk arkeologi i Europa og Norden. Begge artikler er primært en kritikk av eksisterende kultur- og etnisitetsbegrep innen maya-forskningen. I denne forbindelse rettes det også en reflektert kritikk mot det analogibruk og projisering av nåtidige identiteter bakover i tid. Ved hjelp av nyere teori blir det spesielt i nr. 4 pekt på

andre forståelser av identitet. Som ikke minst bygger på Satres 'serial practices', men som også trekker inn Bergson og Deleuze og derigjennom fokus på tid og virtuelle multiplisiteter. Selv om det teoretiske grunnlaget kan være vanskelig å tilegne seg er begge artikler interessante og viktige bidrag i etnisitets- og identitetsdebatten. Normark lykkes bedre enn mange andre i å peke på alternative forståelser.

Normark gir en omfattende presentasjon av sitt teoretiske ståsted og sin polyagentive arkeologi i licentiatavhandlingen (nr.6) fra 2004. Avhandlingen viser at Normark er bredt orientert og opplest og understreker hans interesse for tid og materialitet. Det er mange interessante aspekter som tas opp. Skrivningen av boken har uten tvil vært vesenlig for Normarks teoretiske utvikling, men leseren kan savne konkretisering i forhold til arkeologiske eksempler (selv om det også her er en del henvisninger til Mayaområdet og kulturminner der).

I de siste 3 av de innsendte arbeider kommer det teoretiske rammeverk i større grad til konkret anvendelse. Nr. 7 er en presentasjon og tolkende diskusjon av Sakbih-ene. Gjennom en biografisk tilnærming får Normark meget godt frem ulike aspekter av disses materialitet og 'polyagency'. På en enkel måte anskueliggjør han hvordan disse strukturer inngår i ulike forbindelser med ulike effekter gjennom tiden.

Doktorgradsavhandlingen (nr.1) er et mer dyptgående studie av Sakbih-ene. Avhandlingen inkluderer et mer forskningshistorisk oversikt for maya-området, en presentasjon av disse 'veie' og de kulturminner de knytter seg til, en mer komprimert og oppdatert presentasjon av den polyagentive arkeologi, presentasjon av feltarbeidet i området og endelig en samlende tolkning. Det merkes tydelig at både teori og tolkning har fått tid å modnes. Avhandlingen er desidert det mest helstøpte arbeid blant de innleverte. Det er en stor fordel at teorien er forkortet og i høyere grad presisert og fokusert. Fokuset på tid og materialitet kommer stadig tydeligere frem, og gir derfor også klarere (for leseren...) forståelse av hvordan den polyagentive arkeologi kan gi nye perspektiver på empirien. Selv om analysen av Sakbih'ene er kort (35 sider av 300) klarer Normark å få frem kompleksiteten og den temporale diversitet i (i dette tilfellet) Maya-samfunnet. Spesielt mener jeg at han er ved å få en meget godt grep om hvordan det er mulig å håndtere materialitet og polyagentive nettverk.

Siste artikkel (fra 2007) tar opp et for Normark nytt tema innen Maya-forskningen, nemlig krigsføring. Her benytter han seg av begrepet 'virtual ideology' som et grunnlag for å forstå utviklingen av det virvar av forbindelser som finnes i tid og rom.

Pedagogisk og administrativ erfaring

Normark har begrenset undervisningserfaring og tilsvarende begrenset administrativ erfaring.

Forskningsplan

Normarks planlagte forskning fokuserer konkret på hvor dan sosiale enheter og rom oppsto omkring grotter og hvordan de ble påvirket av klimaendringer. Dette skal først og fremst analyseres gjennom bruk av Normarks teoretiske begrepsapparat, hvor han i større grad vil benytte seg av begrepet rhizomatisk perspektiv, dvs 'ytre forbindelser mellom heterogene deler'. Dette beskrives og benyttes også i avhandlingen. Dette skal kombineres

med klimastudier i et forsøk på å få frem et mer komplekst bilde av utviklingen og bruken av grottene, hvor klima blir en av mange polyagenter. I avhandlingen viser Normark at han ikke bare behersker de mer teoretiske redegjørelser, men også makter å anvende sitt begrepsapparat på et konkret materiale. Et forsøk på å inkludere også klimafaktorer i en slik nettverksanalyse kan bli meget interessant.

Samlet vurdering

Normarks forskning viser en klar modning gjennom tid, hvilket i denne sammenheng vurderes som positivt. Den har i en del arbeider en markant teoretisk overvekt, men det er også tydelig at Normark har stor empirisk kunnskap om Maya-perioden, og at han i stigende grad er i stand til å implementere sin teori på et konkret materiale.

Han har en stor produksjon, ikke minst de siste par år, selv om en god del er av mer populær eller forskningsformidlende karakter.

Normark har bred felterfaring, men intet fra Norden.

Martin Rundkvist (1972)

Fil.dr. 2003 (Stockholm) *Barshalder 1. A cemetery in Grötlingbo and Fide parishes, Gortland, Sweden, c.ADI-1100. Excavations and finds 1826-1971.* og *Barshalder 2. Studies of Late Iron Age Gotland.*

Oppgir uten detaljer (men se kongresrapporter under) å ha deltatt minst årlig på internasjonale konferanser, herunder EAA, Sachsensymposiet og Nordiska Stratigrafimøtet.

Omfanget av hans felterfaring fremgår ikke helt entydig av hans CV, men har vært ansatt både av Riksantikvarieembetet og Arkeologikonsult.

Pt frilansforsker finanseiert av stipend, samt redaktør for Fornvännens.

Vitenskapelig produksjon

Rundkvist påberåper seg 110 publikasjoner (fra 1992). Av disse regnes 29 som vitenskapelige. Videre er det 37 anmeldelser, 12 kongressrapporter og 20 populærvitenskapelige innlegg.

De 3 publikasjoner om Barshalder utgjør tyngden i de innsendte arbeidene. Bind 1 er en Detaljert gjennomgang av gravfunnene i to sogn, inkl. forskningshistorie. Bind 2 innledes med et typologisk –kornologisk studie med bruk av korrespondanseanalyse, etterfulgt av et gender-studie, hvilket interessant nok gjennomføres uten noen teoretiske overveielser.

Avslutningsvis fokuseres til på religion i det 11 årh.

Bind 3 presenterer de neolitiske funn fra Rojrhage.

Også en rekke av Rundkvist øvrige innsendte publikasjoner må snarest karakteriseres som materialpublikasjoner.

Han syn på arkeologi kommer tydelig til uttrykk i meta-artikkelen: arkeologi er artig for oss som driver med det og for en del andre å lese om, men vi bør ikke forsøke å se noen videre verdi eller formål med den.

Pedagogisk og administrative erfaring

Begrenset undervisningserfaring, men har kurs i høgskolepedagogikk.

Begrenset administrativ erfaring utover redaksjonarbeid.

Forskningsplan

PM: ferdigstilling av manus om centralplasser, mye basert på nye funn og nye dateringer. Lite om videre planer.

Samlet vurdering

Rundkvist har uten tvil gode kunnskaper om spesielt yngre jernalder, dens funnmateriale og anlegg. Han er trygt forankret i en empirisk tradisjon, hvor det gjelder å beskrive og ordne det arkeologiske funnmaterialet. I det omfang han vender seg til nyere metoder er det nettopp for å oppnå ytterligere orden i rekkene, enten gjennom bruk av Harrismatrise for å ordne lagfølge eller gender for å holde styr på kjønnene. Det kan sies å være ganske modig å stå fast på en slik arkeologi i Sverige rundt årtusen-skiftet. Imidlertid hindrer det ham i å bidra med noe særlig nytt.

INNBYRDES VURDERING OG RANGERING

Denne gruppen på 7 søkere skilte seg ut blant de i alt 20 søkere ut fra omfanget og kvaliteten på deres vitenskapelige produksjon og i varierende grad pedagogisk erfaring, internasjonalisering og administrativ erfaring. Som det fremgår av utlysningsteksten og andre dokumenter skal den endelig innstillingen primært ta hensyn til de vitenskapelige kvalifikasjoner, samt i noen grad pedagogisk og administrativ erfaring samt formidlingskompetanse. Videre er faglig utvikling og god progresjon i forskningsaktiviteten tillagt vekt ved den endelig rangering.

De 7 søkere er alle vidt forskjellige i deres forskningsvalg. De har alle visst stort engasjement innen faget, men har til dels svært forskjellige meninger om fagets rolle og hvilke prioriteringer som bør tas.

Rundkvist har et meget stort antall publikasjoner, men det er et langt mindre antall som kan beskrives som egentlig forskning. Den meget tradisjonelle linjen Rundkvist velger gjør at han i mindre grad enn de øvrige kan sies å bidra med forskningsmessige nyvinninger.

Johanssons innsats for bioarkeologien er prisverdig og overbeviser om at skaldyr i arkeologiske kontekster representerer et underutforsket område. Hun har en stor produksjon, men bioarkeologiens potensial blir ikke bestandig konkretisert. Hun kan heller ikke vise til noen særlig progresjon i antall publikasjoner de senere årene. Hun innstilles derfor som nr. 6.

Kitzler Åhfeldt kan vise til utvikling av et viktig metodisk verktøy som hun har demonstrert kan bidra med kvalitativ ny viten. Hennes vitenskapelige produksjon er imidlertid ikke så omfattende som de øvrige i gruppen og hun har relativt få publikasjoner i de senere år. Hun har begrenset undervisningserfaring.

Fischers styrke er den tverrfaglige tilnærmingen, og hans engasjement og kunnskap om kontinental arkeologi, som gir mulighet for komparasjon med det nordiske materiale. Hans metodiske og teoretiske argumentasjon vil forhåpentlig bli mer eksplisitt fremover. Han har også en del undervisningserfaring. Han innstilles som nr.4.

Tetgruppen består av 3 søkere, som skiller seg kvalitativt klart ut blant de 20 søkere: Fahlander, Fredengren og Normark. Dette er tre faglig meget sterke søkere med noe ulik vektning av teori og empiri. En vesenlig begrunnelse for at disse skiller seg ut er dog nettopp at alle tre er i stand til å kombinere empiri, teori og metode. De har alle omfattende praktisk arkeologisk erfaring, og de har alle internasjonal erfaring.

Fahlander har den mest omfattende skriftlige produksjon og kan vise til en god progresjon. Hans arbeider er primært av teoretisk karakter, men han har i stigende grad knyttet teorien opp mot konkret empirisk materiale fra både Sverige og Hellas. Hans mikroarkeologi virker lovende, selv om han ennå ikke helt har demonstrert hvordan den skal operasjonaliseres. Hans har stor undervisningserfaring og også kompetanse innen IT. Hans planlagte forskning er mindre konkretisert enn Fredengrens og Normarks.

Fredengren har den minst omfattende produksjon av disse 3. Hun viser i sine publikasjoner at hun makter å behandle omfattende og komplekse datamaterialer. Hennes fremste styrke

er at hun evner å kombinere empiri og arkeologisk-antropologisk teori. Hun har ikke så stor og oppdatert (samfunns-) teoretisk innsikt som Fahlander og Normark, men hennes forskning bidrar med helt konkrete nye tolkninger av det arkeologiske materiale, og det er lett å se hvordan disse vil kunne ha gyldighet også for andre områder og perioder. Hun har begrenset undervisningserfaring og kan ikke vise til samme imponerende progresjon som Fahlander og Normark (men har også hatt en annen arbeidssituasjon). Hennes planlagte forskning er svært interessant og det er positivt at hun ønsker å utvide sitt forskningsområde ved å ta for seg svensk materiale.

Normarks produksjon er også i stor grad teoretisk, men han har i større grad enn Fahlander kombinert dette med et utvalgt empirisk felt, nemlig Mayaene. Hos Normark merker man en klar faglig utvikling fra de tidligste til de senere arbeider. I hans seneste arbeider faller tingene på plass og han klarer å vise hvordan dette komplekse teoretiske apparat faktisk omgår de klassiske kulturhistoriske enheter og bringer ny innsikt til det valgte arkeologiske materiale. Dette skyldes ikke minst den temporalitet han bygger inn i sine tolkninger. Normark har samme omfangsrike produksjon og progresjon som Fahlander. Han har begrenset undervisningserfaring. Hans foreslåtte forskning fokuserer som før på mayaene, men med et nytt problemfelt, som også kommer inn på et dagsaktuelt tema: klimaendringer.

Det er svært vanskelig å rangere disse tre i forhold til hverandre, ettersom de har ulike styrker. Fahlander og Normark har noenlunde tilsvarende produksjon og progresjon, til tross for at Normark faktisk har disputert 3 år senere. Til gjengjeld kan Fahlander vise til mye undervisningserfaring. Det avgjørende blir derfor at Normark er den som i størst grad kan klart å eksemplifisere sin teori ved hjelp av nye og interessante tolkninger og en tilnæringsmåte som tydeligvis vil kunne anvendes på helt andre empiriske data, mens Fahlander ennå ikke i samme grad har demonstrert mikroarkeologien i praksis. Normark innstilles derfor som nr. 1. Fredengren har også i større grad enn Fahlander kommet med konkrete nye tolkninger, men hennes mindre produksjon og manglende undervisningserfaring gjør at jeg (motvillig) innstiller henne som nr. 3.

Den endelige rangering av de 7 omtalte søkere blir derfor som følger:

1. Johan Normark
2. Fredrik Fahlander
3. Christina Fredengren
4. Svante Fischer
5. Laila Kitzler Åhfeldt
6. Birgitta Johansson
7. Martin Rundkvist

Tromsø 28.4.2008

Charlotte Damm